

Libor Pavera

---

## Časopis Červený květ

### (v letech 1956 - 1958)

---

Vedle pražského časopisu Květen a brněnského Hosta do domu, o nichž byla na této konferenci převážně řeč, objevil se v druhé půli roku 1956 literární časopis také na Ostravsku. Byl jím Červený květ, který pak s pravidelnou periodicitou vycházel měsíc co měsíc až do roku 1970, kdy byl úředně zastaven.

Vznik Červeného květu je možné vysvětlit v souvislosti s počátky i jiných literárních časopisů, které začínaly v té době vycházet; tak v roce 1954 to byly časopisy O knihách a autorech (vydával ho Čs. spisovatel), Dětská kniha (Státní nakladatelství dětské knihy), Host do domu, v roce 1955 pak Květen, Krásná literatura (SNKLHU), o rok později ještě Světová literatura a Zlatý máj. A to nejsou zdaleka vyjmenovány všechny. Je to žeň sice nevelká, ovšem vzhledem k letům předcházejícím nikoli zanedbatelná.

V následujícím příspěvku si všimnu aspoň tří ročníků Červeného květu. In margine je třeba tu říct, že Červený květ nevznikl jako časopis ryze literární. Redakce sama mu v úvodním slovu ke čtenářům dala náplň daleko širší: měl sloužit jako kulturněpolitický měsíčník, který by v sobě spojoval - stejně jako tomu bylo v Bezručových verších, k nimž se od první stránky redakce časopisu hlásila - „bojovnost myšlenky, lidovost výrazu, sepečťí uměleckého projevu s každodenním životem“.<sup>1</sup>

Obsah a rozsah jednotlivých základních literárních žánrů se během tří ročníků vyvíjel a měnil. Zatímco v prvním ročníku převládala psaná publicistika se všeobecnou kulturně-politickou tematikou, v dalších dvou jde o původní tvorbu. Při tomto konstatování není zanedbatelná ani ta historická skutečnost, která měla na takovýto vývoj bezesporu vliv, totiž právě proběhlý XX. sjezd sovětských komunistů a II. sjezd čs. spisovatelů. Oba sjezdy byly ostatně na stránkách Červeného květu doprovázeny pestrou diskusí, v níž prim hrála stať Drahomíra Šajtara o literatuře na Ostravsku v posledních deseti letech. V ní Šajtar nelítostně a řízně zavrhl až na výjimky téměř vše, co v posledních letech bylo na Ostravsku napsáno. Ušetření této břitké kritice zůstali pouze Martínek a Závada. (K Zavadovi se pak Šajtar vrátil ještě později obsáhlou studií.)

Jednotlivé literární žánry se pokusím charakterizovat podrobněji. Poezie, na rozdíl od poezie z Května, je tematicky ještě stále v zasetí problematiky práce, která byla v hierarchii hodnot postavena nad život člověka. Zvláštní místo však zaujímají překlady veršů, především z ruštiny (od Jaroslava Teichmanna, Vojtěcha Jestřába aj.), od třetího ročníku jsou to také komentované překlady z němčiny z pera Ludvíka Kundery (šlo převážně o překlady z Bertolda Brechta, které rovněž uveřejňoval v Hostu do domu).

Specifika, jaká skýtá časopis, přála rozvoji žánrů střední epiky, převážně povídky. Vedle

---

1) Červený květ 1956, č. 1, str. 3.

už etablovaných autorů, jako byl Vojtěch Martínek, tu lze najít i tvorbu mladých. Pasáže z románu *Letopisy* v žule tu tiskl Oldřich Šuleř, dále do Červeného květu přispívali Jan Drozd, Milan Rusínský aj. V próze se hodně objevuje tematika války. I na stránky časopisů, stejně jako do knižní produkce té doby, se vrací po deseti letech od ukončení války nová, tzv. „druhá“ vlna vzpomínkové literatury - v Červeném květu to byly vzpomínky na velké bitvy druhé světové války nebo zobrazení života obyčejných lidí za války či připomenutí odvahy a hrdinství odbojné mládeže, jak je tomu v příběhu o chlapci, který zachránil jeden z ostravských mostů.

Ke glosování a komentování soudobého společenského dění sloužily epigramy. V nemalé míře jsou zastoupeny také v prvních ročnících *Hosta do domu*. Do Červeného květu jimi horlivě přispíval Drahoslav Gawrecki. Zastoupeny nejsou žádné texty dramatické, vynechány ovšem nezůstaly ohlasy na dramatickou činnost. Kritika si všímala divadelních scén ve dvou městech - v Ostravě a v Opavě. Nechyběla ani hlubší zamyšlení nad postavením divadla ve druhé polovině padesátých let. V těchto studiích o divadelnictví se nezřídka objevuje tendence zahrnout školometskou teorii typičnosti. Divadlo však podle těchto hlasů mělo nadále zůstat bojovníkem „za něco proti něčemu“<sup>2</sup>. Nejen kritice divadelní, nýbrž i literární dával tvář Drahomír Šajtar, tehdejší vedoucí Památníku Petra Bezruče (PPB byl otevřen 5. 5. 1956). Ve své literárněkritické práci se tvrdě obracel proti přežívajícímu dobovému požadavku, aby kritika byla „služebníčkem pana spisovatele“, zcela otevřeně hovořil o kritice, která neposluhuje a nepřítipkaří. Nejen pojetím literární kritiky jako svěbytného umění, ale i nelitostným stíháním toho, co nemá v literatuře místa, přiblížil se Šajtar F. X. Šaldovi. Nezapřel to ani důkladnou hutnou studií k Šaldovým nedožitym devadesátinám v roce 1957, v níž některé z charakteristických šaldovských rysů - jimiž se ostatně sám v literárněkritické práci řídil - zvýraznil a připomněl tak literární vědě padesátých let. Vedle Drahomíra Šajtara se v literární kritice uplatnili též Artur Závodský (např. stati o V. Martínkovi, O. Šuleřovi), Jiří Svoboda (o J. Skácelovi, A. C. Norovi), Milan Blahynka (o F. Hrubínovi), Pavel Pešta (o J. Durychovi) a další.

Ke kladům časopisu lze přičíst neobyčejnou snahu otvírat se dění v kultuře i v jiných regionech. Dokazují to snad dost výrazně příspěvky Milana Kundery (o jehož juveniliích byl na tuto konferenci přihlášen referát), překladatelské a literárněhistorické od Ludvíka Kundery a pak zájem o blízkou polskou literaturu. Rovněž recenze a kritiky se neomezovaly jen na spisovatele ostravské, ale i „celonárodní“ a ovšem i na autory tehdy překládané z cizích jazyků (Hemingway, Majakovskij, Cvětajevová a další).

Věčně se sváříci rozpor mezi charakterem Čech a specifiky ostravského regionu, z něhož každý znal v padesátých letech jen symboly kahanu a sbíječky, byl v Červeném květu (rovněž symbolu) po právu zdůrazněný a stal se na čas prvořadým tématem v anketě o regionalismu v literatuře. Formou ankety se tehdy měli významní kritikové, spisovatelé a vůbec kulturní činitelé vyslovit, jaký je rozdíl mezi „zdravým“ regionalismem a lokálním patriotismem. Tedy jevy, se kterými se už dlouho nově potýkal marxistický proud literární vědy počínaje Zdeňkem Nejedlým a jeho statí O novém regionalismu z roku 1949. Z něho pak vycházel Artur Závodský v 7. čísle Červeného květu, když se zamýšlel nad rozdílem mezi regionalismem a lokálním patriotismem, přičemž patriotismus šmahem zamítl, zatímco regionalismus charakterizoval výčtem jmen významných spisovatelů, kteří svým uměleckým ztvárněním toho onoho regionu přerostli jeho rámec. Ovšem šlo o autory nešťastně zvolené, totiž nepochybných kvalit a tím také s předpokladem, že jejich dílo dozná širší

2) Červený Květ 1956, č.2, str.20.

odezvy samo sebou, autory, kteří přerostli dobu, a hlavně tvořící ve zcela jiné dobové atmosféře, tudíž zcela odlišné od ostravských regionálních autorů. Šlo např. o Karolínu Světlou, Terézu Novákovou, z kritiků z okruhu tzv. moravské kritiky šlo o Viléma Mrštůka, Leandra Čecha aj. Posléze se Závodský v listopadovém čísle dovolával autora Slezských písní coby příkladu přímo klasického. Bezruč sám však v anketě zklamal. Lakonicky - vzhledem k špatnému zdraví a pokročilému věku - se v přetištěném autografu vyjádřil, že s regionalismem sice souhlasí, ale rozhodně slovo nechť řekne v této otázce mládež. Stati Závodského přitaká ve všech ohledech anketní odpověď rektora JAMU Ludvíka Kundery, který si regionalismus spojoval s dílem Leoše Janáčka, stojícího ve své době na periferii tehdejšího hudebního Parnasu a objeveného až světem; jiní dotázaní mluví o využití nabízených domácích kořenů, které by neměly zůstat bez literárního zpracování, dále ještě o regionalismu jako nutné obraně před schematismem. Násilná je zajisté argumentace, že regionalismus je dovršením socialismu, ba komunismu! Osvobozený z pout doby se zdá být příspěvek Oldřicha Králíka. Ten velice pregnantně - dokonce s jistou dávkou vtipu - charakterizoval regionalismus jako prostředek, „jak udělat z bezvýznamného pisálka lokální veličinu, jinými slovy: jak snížit měřítko umělecká, čili učinit mezi slepými (tzv. regionálními autory) jednookého králem. (...) S úctou si všímám faktu,“ pokračuje dále Králík, „že např. Sofokles je regionální básník athénský.“<sup>3</sup> Králík patrně mířil i na tu skutečnost, že autoři, odmítnutí nakladatelstvím s celonárodním dosahem, stanou se hvězdami aspoň na poli regionálním; nově ustavené krajské nakladatelství by jim v dobovém kulturněpolitickém kataklyzmatu po roce 1956 jistě prokázalo tuto medvědí službu. Následná definice „pokrokového regionalismu“ však zůstala v závěrečném slovu redakce k proběhlé anketě nezodpovězena. Stejně nezodpovězena zůstala v dalších číslech. Otázka regionalismu byla pak propírána v odborné literatuře stále častěji a vzhledem k politickému zglajchšaltování některých regionů (z nichž Ostravsko bylo na tom nejhůře) jitř naši pozornost ve spojitosti se státoprávním uspořádáním i dnes.

Ne všechna čísla měla tak různorodý obsah. Některá byla zaměřená monotematicky. Dvě čísla ze tří sledovaných ročníků byla věnována Bezručovi, přičemž březnové z roku 1958 je posmrtné s nekrologem od Oldřicha Králíka. Do čísla připsaného sedmdesátinám Vojtěcha Martínka (4/1957) statěmi přispěli jednak Martínkovi žáci (bratři Zavadovi, Zdeněk Vavřík), jednak Artur Závodský a Drahomír Šajtar.

K hlavnímu tématu této konference, poezii všedního dne, se časopis nevyslovuje, i když literární produkce autorů z Května byla kritikou reflektována. Zaznamenat však můžeme spojování poezie všedního dne s neorealismem. Obdobně se pak pokusil charakterizovat generaci či skupinu kolem Května Květoslav Chvatík v jednom ze svých esejů o české literatuře.

Mnohem zajímavější je sledovat další vývoj časopisu Červený květ v letech šedesátých, hlavně na jejich konci, kdy se do literatury dostává nová generace literátů a kdy se už objevuje tvorba u nás zapovězených nebo exilových autorů. Ota Filip v šedesátých letech v Červeném květu zveřejňoval překlady intimní korespondence Sigismunda Freuda, vycházely v něm dopisy Jana Zahradníčka O. F. Bablerovi (Babler sám do časopisu přispěl několikrát), vycházely tady verše Holanovy, více místa bylo věnováno literatuře i její interpretaci, ovšem nikoli už ve formě klišé agitek.

Při podrobném sledování literárního procesu ve druhé polovině padesátých let by časopis Červený květ neměl zůstat stranou zájmu. Ovšem jedině, co dnes přežívá z Červeného květu

3) Červený květ 1956, č.8. str.15.

z let 1956 až 1958, je literární kritika, tak jak byla prezentována ve statích Šajtarových, Závodského, Blahynkových a mnoha dalších. Ostatní náplň časopisu jsou jen literární artefakty vypovídající o době, stále ještě - shakespearovsky řečeno - vymknuté ze svých kloubů.